

K sedmdesátinám

Vše, co se kdy stalo, spočinulo zasuto v minulosti a jen velmi nemnohé, velké a hrotité proráží blánu značící už dějinnost. Lidstvo vystupující z dávnověku do šerosvitu svých nejranějších dějin na jeho cestě věrně doprovázel jeho artefakt, stát.

Při pohledu na heslo stát do některého nového slovníku se skoro zděsíme. Nic to ale nezmění na našem přesvědčení, že tento stát může být jak nenáviděnou a cizí tyranii, tak našim vlastním, jistě nedokonalým, přesto však velkým lidským dílem.

Lid žijící v tomto prostoru usiloval tak jako každý jiný o svou lepší blízkou budoucnost. Zdejší společenstva si navzájem působila těžkostí a utrpení, jiné to nikde nebylo, ale jednotně také hájila své místo na slunci, své právo na život a jeho kontinuitu, svou vzájemnou blízkost a jedinečnost.

Přes propast věků nás oslovuje poselství nejlepších lidí a činů. Ocelou dimenzí rozšiřují naše sebeuvědomění a sebepoznání tato oslovení dávných dob. Jsme světoobčany, ale i, a mnohdy především, dědici genia loci a genia gentis.

Snad to začíná už oním záhadným kupcem Sámem. Možná už dříve, v době obestřené legendami. Zcela jistě však Velkou Moravou, jejími panovníky a jejím lidem. Jsme pokračovateli historického českého státu, který prohlédl obklopen svým pohraničním hvozdem.

Následnost a souvislost našich dějin představují dnes jména. Jejich dějinná zář dosud nedohasla a to znamená, že nedohasne už nikdy. Dnes již prý národy nevymírají. Svatý Václav, Přemysl Otakar I. a II., Karel IV., Jan Hus, Jiří z Poděbrad, Jan Ámos Komenský... Nesli pochoděn až k dnešku. Samozřejmě ne sami, s nimi i bezejmenný lid.

28. říjen 1988 je posledním z letošních čtyř "osmičkových" výročí. Přichází sedmdesát let po dni, jenž znamenal obnovení našeho samostatného a nezávislého státu, první Československé republiky. Je výročím události, která předcházela ostatní milníky a mezníky na československé cestě 20. stoletím. Zastínuje další vítězství i "vítězství",

logicky potom prohry, svou pozitivitou a trvalostí svého odkazu.

Přes všechny minulé přerovy můžeme dnes beze sporu převzít sedmdesátiletý štafetový kolík, jenž nás volá k tomu, abychom vždy byli pány svého státního a národního osudu, abychom nepřestali hájit a posilovat svobodu a nezávislost naší vlasti, abychom ji nikdy nezklamali, abychom svým podílem na utváření jejího charakteru předali budoucím pokolením to nejlepší ze sebe.

Každý národ žije v přesvědčení, že právě on je tím nejlepším. Je třeba omezit takový národní narcismus. Není to pravda. S klidným svědomím můžeme ale říci, že založení Československa je spjato s velkým morálním apelem. Je právem našeho lidu hlásit se k němu, být na něj hrdý a hlavně mu být věren. Prací pro národ pracujeme pro lidstvo.

Zakladatelé našeho moderního státu, Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Rastislav Štefánik a Edvard Beneš byli lidmi, k jejichž dílu můžeme shlížet i bez národní nekritičnosti se skutečnou úctou. Osoba našeho prvního prezidenta v sobě spojila v zřídka vídané míře politické a profesní kvality s velikostí lidskou a mravní. Můžeme vzdychnout, my, lidé dneška, závidět, takové síly a krásy, a to ještě jen někdy, dosáhly pouze osobností zakladatelů. Svými životy překlenujly více než celé generace. Děkujeme jim a všem ostatním, kdo se zasloužili o naši novou státnost.

Přejeme-li drahému člověku k jeho sedmdesátým narozeninám všechno nejlepší, činíme tak zcela upřímně, ale přece jen s vědomím toho, že to skutečně nejlepší a nejkrásnější má ve svém životě již za sebou. Blahopřání naší republice, jejím prostřednictvím našemu lidu, našim národům, není zatíženo tímto vědomím. Tato země, tento stát, může mít svá nejlepší léta klidně před sebou. Já tomu věřím.

Přejeme této republice mír a prosperitu, více svobody a demokracie a to, aby o ní mohl každý její občan právem říci: Toto je i moje republika, mám v ní "zemi krásnou, zemi milovanou,
kolébku mou i hrob můj, matku mou,
vlast jedinou, i v dědictví mi danou,
šírou tu zemi, zemi jedinou!"

ik

Viktor Dyk
v "Národu" 21. 10. 1918

Vítáme Masaryka, poněvadž při vyvíjení se politické myšlenky uchoval si jeino, čeho je nám všem třeba, nejvýše třeba v samostatném státě Československém: pevný charakter. Politik může se mýlit, myšlenka bloudit: je-li tu charakter, nelekejme se omylu ani bludu. Škola skutečnosti vychová i politika i myslitele: ale prvopodáteční nedostatek charakteru nikdy už nikdo nenahradí.

T. G. Masaryk čte
"Prohlášení neodvislých
států střední Evropy"
Filadelfie, 26. 10. 1918

logicky potom prohry, svou pozitivitou a trvalostí svého odkazu.

Přes všechny minulé přerovy můžeme dnes beze sporu převzít sedmdesátiletý štafetový kolík, jenž nás volá k tomu, abychom vždy byli pány svého státního a národního osudu, abychom nepřestali hájit a posilovat svobodu a nezávislost naší vlasti, abychom ji nikdy nezklamali, abychom svým podílem na utváření jejího charakteru předali budoucím pokolením to nejlepší ze sebe.

Každý národ žije v přesvědčení, že právě on je tím nejlepším. Je třeba omezit takový národní narcismus. Není to pravda. S klidným svědomím můžeme ale říci, že založení Československa je spjato s velkým morálním apelem. Je právem našeho lidu hlásit se k němu, být na něj hrdý a hlavně mu být věren. Prací pro národ pracujeme pro lidstvo.

Zakladatelé našeho moderního státu, Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Rastislav Štefánik a Edvard Beneš byli lidmi, k jejichž dílu můžeme shlížet i bez národní nekritičnosti se skutečnou úctou. Osoba našeho prvního prezidenta v sobě spojila v zřídka vídané míře politické a profesní kvality s velikostí lidskou a mravní. Můžeme vzdychnout, my, lidé dneška, závistí, takové síly a krásy, a to ještě jen někdy, dosáhly pouze osobnosti zakladatelů. Svými životy překlenuly více než celé generace. Děkujeme jim a všem ostatním, kdo se zasloužili o naši novou státnost.

Přejeme-li drahému člověku k jeho sedmdesátým narozeninám všechno nejlepší, činíme tak zcela upřímně, ale přece jen s vědomím toho, že to skutečně nejlepší a nejkrásnější má ve svém životě již za sebou. Blahopřání naší republice, jejím prostřednictvím našemu lidu, našim národům, není zatíženo tímto vědomím. Tato země, tento stát, může mít svá nejlepší léta klidně před sebou. Já tomu věřím.

Přejeme této republice mír a prosperitu, více svobody a demokracie a to, aby o ní mohl každý její občan právem říci: Toto je i moje republika, mám v ní "zemi krásnou, zemi milovanou, kolébku mou i hrob můj, matku mou, vlast jedinou, i v dědictví mi danou, šírou tu zemi, zemi jedinou!"

ik

Viktor Dyk

v "Národu" 21. 10. 1918

Vítáme Masaryka, poněvadž při vyvíjení se politické myšlenky uchoval si jedno, čeho je nám všem třeba, nejvýše třeba v samostatném státě československém: pevný charakter. Politik může se mýlit, myšlenka blouditi: je-li tu charakter, nelekejme se omylu ani bludu. Škola skutečnosti vychová i politika i myslitele: ale prvopočáteční nedostatek charakteru nikdy už nikdo nenahradí.

T. G. Masaryk čte
"Prohlášení neodvislých
států střední Evropy"
Filadelfia, 26. 10. 1918

Chystaná nová stokorunová bankovka má nést portrét ... Klementa Gottwalda. S představou to není tak žhavé. Pokud by na ní neměl být moderní politik, pak bych se přimlouval za Karla IV. nebo Jana Husa. Měl-li by tam však být, pak je jen jediný kandidát.

ik

Strašák antisocialismu

Na stránkách Rudého práva se zase jednou objevil článek, jehož smyslem je oklamat a zastrašit veřejnost. Osvědčení hlídači pravého socialismu, který se u nich kupodivu vždy shodoval a shoduje se statem quo, špiní opět čestné lidi. Nikdy od nich nečteme řádky, ve kterých by psali o tom, jak Brežněv a jeho následovníci uškodili socialismu, jak jej zdiskreditovali u nás i ve světě, jak jej zpozdili o mnoho let. Místo toho se zabývají obviňováním lidí, kteří obětavě usilují o obnovení občanské kritičnosti, angažovanosti a nepoplatnosti. Tyto oběti justice, pronásledované a mnohdy i po léta vězněné bojovníky za reformy, pisatelé Rudého práva nařkli z toho, že to dělají prý pro peníze. Jako by nebyla pravda, že ten, kdo touží po penězích a po kariéře se nebude chtít nechat zbavit místa, na které má kvalifikaci, nebude chtít být sledován, perzekuován, předvoláván i souzen. Jako by cesta nahoru nevedla přes poplatnost, servilnost vůči mocným v tomto státě, amorfnost názorů, vzorné sledování cesty, již se ubírá oficiální politika.

Konzervativní žurnalisté hřeší na svou pozici, těžší z toho, že se nikdo z reformnějších neodvážil sahat jim do jejich navýsost politického ranku. Ale všichni ti, co to myslí s reformami naší společnosti vážně a mají přitom možnost publikovat, si musí uvědomit, že začíná být opravdu na čase, aby na sebe přiměřená rizika brali i oni. Je morálně neospravedlnitelné nechat v boji za správnou věc samotné jen ty, kteří jaksi již prý nemají co ztratit. Jde totiž o společnou věc a ztratit nebo získat mohou všichni.

Pluralismus názorů je nevymytitelný. Je tedy nesmyslné, když někdo říká, že je pro něj nebo proti němu. Jestli ale příslušná místa miní oním socialistickým pluralismem názorů něco víc než trvalou a nezměnitelnou skutečnost, měla by nechat, aby se tento pluralismus mohl i projevit. Teprve to by bylo čímsi novým. Proč by se tak nemohlo stát na manifestaci, která by se hlásila k demokratizaci a návaznosti na naše nejlepší tradice.

ik

SVĚT A MY

POLSKO:

Na sklonku léta zažilo Polsko novou stávkovou vlnu. U jejího vzniku stáli většinou mladí dělníci, nespokojení se sociální situací i s politicko-spoločenskými poměry. Československý tisk upozorňoval především na dva aspekty. Prvním z nich bylo, že v důsledku stávek dochází k ekonomickým ztrátám, druhým středobodem pozornosti našich komentářů pak byl fakt, že vedle hospodářských požadavků se objevují resp. převažují požadavky politické. Stávky ale znamenají vždy hospodářské škody, to nebylo třeba zdůrazňovat, přesto však bývají někdy nutné, hodné podpory a v některých případech přímo užitečné. Tak tomu bylo i v Polsku, kde přiměly vládu k tomu, aby navrhla dialog s Lechem Wale-sou, který v minulosti považovala za vyloučený. Co se týče politických požadavků, je s podivem, že jsou v československých sdělovacích prostředcích považovány za něco jaksi nekalého. KSČ se také nespokojovala se zápasem za hospodářská práva dělnictva, nýbrž usilovala i o jeho politickou moc. Polským dělníkům je totiž málo platné, že pod vedením PSDS údajně svůj třídní boj na rozdíl od svých západních "zazobaných" soudruhů dovedli do vítězného konce. Cítí potřebu bojovat za svá dělnická práva a odbory, za zlepšení své životní úrovně.

Nebo, ptám se, je na místě vinit z hluboké krize dělníky? A kde všude?

MAĎARSKO:

Vývoj v Maďarsku směřuje ke skutečným hospodářským i politickým reformám. Některé kroky vedení země lze interpretovat jako "více socialismu", neboť socialismem opravdu není jen jeho zdiskreditovaná stávající podoba. Některá opatření nemají však se socialismem jako takovým co dělat. Nemá tím být řečeno, že jsou špatná. Naopak, může jich být velmi zapotřebí. Bylo by ale sebeklamem domnívat se, že se jedná o opatření socialistická. Dobrým příkladem je povolení soukromých podniků, které by mohly patřit zahraničním majitelům a měly by až do 500 zaměstnanců. Nejsem proti, věřím, že to přinese očekávaný úspěch, ale to se na mě nesmí nikdo zlobit, "více socialismu" v tom není. Pokud termín socialismus má mít svůj specifický a konkrétní význam a není jen zbytečným synonymem dobra.

JUGOSLÁVIE:

Jugoslávie se po léta vyvíjela odlišně od ostatních socialistických států Evropy. Nyní však nezůstal tento "socialistický západ" ušetřen hluboké hospodářské krize. Míra inflace překročila 200% a dále stoupá, vyhrocují se sociální a národnostní rozpory. Nedovedu si představit demokratickou zemi, kde by obdobné poměry nezpůsobily přechod vládnoucí strany do opozice. V socialistickém státě však, Jugoslávii nevyjímaje, není nic takového možné. Komunisté se drží moci, přijímají různá opatření, ale fakticky se vlastně "trápí". Ostatně není reálně nikdo, kdo by je mohl zastoupit. Aby tomu tak bylo, to byla první starost komunistů ve většině zemí, sotvaže se dostali k moci. Takový politický systém jako je např. ve Finsku však není z jakéhosi důvodu pro socialistické státy vhodný. Ani když není známo po jaké straně jsou na tom lépe než to Finsko.

BARMA:

Země se zdála být dlouho v klidu. Snad až moc a byl to klid před bouří. Barma zažila krvavé nepokoje, jež se podařilo armádě posléze potlačit. Změny ve vedení státu ale přece jen nastaly. Československý tisk opakovaně vyzdvihoval základní požadavek opozice: Zrušit mocenský monopol vládnoucí strany. Upřímně řečeno nevím přesně, čím se vláda obyvatelstvu tak prudce a silně zprotivila a "zajedla". Zřejmě však režim přece jen moc "topil pod kotlem" a vznikající tlak nenechal postupně unikat. Je to typická chyba totalitních režimů. A skoro vždy pak přichází požadavek, aby monopol moci byl definitivně odstraněn z politického života.

CHILE:

Velká publicita, které se dostalo Chile v souvislosti s reakčním převratem v roce 1973, ještě dnes spolupůsobí na nemalý zájem veřejnosti o situaci v zemi pod Andami. Agentury přinesly v nedávné době z Chile zprávy, jež informují o tamější demokratizaci. Prezident Pinochet povolil po 15 letech návrat emigrace a vypsál dokonce referendum, zda má být u moci dále on nebo zda se mají konat volby. Špatně odhadl poměr sil a prohrál. Znamená to, že příští rok dostanou voliči snad skutečně na vybranou, a to je na místní poměry velký pokrok. Vůbec lze říci, že demokratizace je na postupu. V uplynulém období se významně liberalizovala a pluralizovala Latinská Amerika a změny nastávají rovněž např. v Jižní Koreji. Také socialistické státy prožívají obrodu. V oblasti odzbrojení i postupu demokratizace světa je nyní více důvodů k optimismu než ke skepsi. Ač má každá země poněkud odlišnou situaci, v níž se nachází a právě tak i nestejné problémy, má před sebou i tento úkol, zůstat nebo zařadit se mezi demokratické země. Doufejme, že Československo se nespokojí se svým místem tak trochu "na chvostu" tohoto směřování.

F. H. RICHARD

JIDÁŠ JE SVATÝ

básně a fragmenty

J i d á š j e s v a t ý

Ctíte kříž

 pokud je zlatý
Mamon je vaším Bohem

Jidáš je svatý

Jidáš je svatý

za argument máte mříže
postel je lásky synonymem
účetní kniha je vaší Biblií
bursa vaším chrámem
růže jsou jen býlí
lež je vaším drábem

Jidáš je svatý

Jidáš je váš svatý!

1979

T u p í t e K r i s t a

Krista snali jste z kříže
 jeho srdce snědli s hořčicí
teď

 pijete jeho krev
 za dveřmi sakristie
do hlav lijete si Martel
 místo krve Páně
 šunkou zprznili jste hostie

Marně pozlatili jste kříže
slova lásky tlejí vám v ústech
vaše srdce jsou suchá
 jak květy na hrobech
jeho krví jste vysvětili mříže
jeho slovy vydláždili kostnice
 své víry

Tupíte Krista
 když líbáte mu nohy
 rty páchnoucími
 frigidní láskou
 a slovy o míru
 čpícím zradou

Jste svině
 přecpané perlami
jste mršinami chromých snů
 ubitých vlastními berlami
jste stínem
 jenž zardousit chce
 slunce

9.9.79